

YAYIMLANAMAYAN KONUŞMALARIM: 2

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİNDE İLK AÇILIŞ DERSİ

Üniversitelerin yeni ders yılına başlamaları münasebetiyle düzenlenen açılış toplantısının sonlarına doğru, genelde o üniversitenin öğretim üyelerinden biri, bazen de başka üniversite veya kurumdan çağrılan bir kişi, özellikle o günlerin önemli konularından biriyle ilgili kısa bir ders verir. Tabii bizim 'kısa' dememize bakmayınız, aşka gelen bazıları neredeyse çağrıldığına pişman edecek uzunlukta konuşma yaparlar. Neyse, biz konumuza dönelim

Yıllarca Atatürk ve Selçuk Üniversitelerinde bu tür 'ilk ders'leri dinledik. Bize, "Hocam, bu yıl filan konu gündemde... Açılış dersini siz verir misiniz?" diyen çıkmadı, biz de böyle bir öneri beklemedik. Ancak 1995 yılı bütün dünyada *MANAS 1000* adıyla, ünlü Kırgız Türk'ü Alp/Yiğit Manas adıyla da kutlamalara konu olacaktı. Biz de o yıl yurt içinde ve dışında bazı toplantılarda onunla ilgili konuşmalar yaptık. Bu

toplantılardan biri de Kırgızistan'ın başkenti Bışkek'te gerçekleştirildi. Bizim de bir bildiri ile katılmamız istenildi. Gittik.

Dönüşte dönemin rektörüne bilgi arz edip o yılki açılış dersini Manas konusunda vermemin uygun olacağını arz ettim. Kendileri, iki öğretim üyesine, 'O yılın açılış dersini verebilirler mi?' diye haber salmışlar. Eğer onlardan olumsuz bir cevap gelirse ben bilgilendirileceğim.

Bışkek'teki toplantımız 26-31 Ağustos tarihleri arasında idi. Benim Konya'ya dönüşüm de olsa olsa eylülün ilk günlerine rastlamalıydı. Demek ki üniversitemizin açılışı için bir aylık bir

süre vardı. Beklemelerim sonuçsuz kaldı. Arsızlık edip de bir daha olayı gündeme taşımadım. 'Bekle babam bekle' diyecek hâlimiz yok ya, koyu verdik kuyruğunu.

Derken açılış günü geldi, çattı. Biz de alt yöneticilerden olduğumuz

**Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU**

için salondaki yerimizi aldık. Ancak program o kadar yüklüydü ki açılış dersi için ayrılan süre bey dakikacık kadardı. Hukuk Fakültesinin tek profesörü olmakla birlikte dekanı olamayan bir meslektaşımız bir şeyler söyleyip yerine oturdu. Derken tören de bitti.

Bir süre sonra bu profesör meslektaşım çok özel bir durum için beni odamda ziyaret etti. Gündemindeki konuları görüştüğten sonra kendilerine şu soruyu yönelttim

“Sayın hocam, açılıştaki kısa konuşmanızı dinledim, teşekkür ederim. Ama niçin o kadar kısa konuştunuz? Ayrıca bu konuşmayı yapmanızla ilgili teklif size ne zaman iletilmiş idi?”

“Sormayınız sayın hocam, bana iki gün kala haber verdiler. Aslında daha uzun konuşacağım söylenmişti ama programın yoğunluğundan kısa konuşmamı istediler.”

Demek ki yukarıda anılan o ‘iki kişi’ ya hiç yoktu veya konuşmayı kabul etmediler! Acaba? Galiba ben ya unutuldum veya uyutuldum! Karar sizin. Biz o işlerin sevdalıları değiliz, olmadık da. İstedik ki bütün dünyanın andığı bir büyüğümüzü biz de analım.

Yıllardan 2009... Artık Karaman’ımızın genç üniversitesi Karamaoğlu Mehmetbey iki yaşında. Gerçi bu kurumu oluşturan ilk birim 1987 yılında Selçuk Üniversitesine bağlı olarak açılmıştı ya... Bir haber salındı bana: “Bu öğretim yılının açılış dersi verir misiniz?” “Hayır” demek mümkün mü... Neyse, günü geldi, sıcak ilgilerin altında konuşmamızı yapıp Konya’mıza döndük.

Konya’da kurulan ilk özel üniversite olan KTO Karatay Üniversitesinin ilk yılında üç fakültesine öğrenci alındı. Bana da, kaderde varmış, o öğrencilere Türk Dili ve Edebiyatı

derslerini vermek kısmet oldu. Bu arada üniversite öğretime açılmadan birkaç önce yönetim bana bir öneride bulundu: “Hocam, üniversitemizin ilk açılış dersinin sizin vermenizi arzu ediyoruz.” Bize düşen elbette, “Hayhay, memnuniyetle...” demek olmalıydı. Öyle de oldu. 04 Ekim 2010 tarihinde ilk dersimizi verdik. Dersimizin konusu biraz üniversiteler, biraz da bu genç üniversitenin atası olan tarihî Karatay Medresesi idi. Aşağıda, tarafımızdan, “Karatay Medresesinden Karatay Üniversitesi-ne 700 Yıl” adlı konuşmamızın metnini bulacaksınız. Bir belge değeri taşıdığına inandığım bu konuşmamı sunuyorum. Konuşmamızın, özeti diyebileceğimiz bir bölümü, Konya Ticaret Odasının aylık yayın organı olan *Yeni İpek Yolu* dergisinde yer almıştı.

(Önce genç öğrencilere kendimizi tanıttık, ardından da asıl konuşmamıza geçildi.)

20. yüzyılın geleneğinden 21. yüzyıla akan bir üniversite anlayışı vardır. Bu anlayışa göre üniversiteler belirli görevleri üstlenirler ve onları gerçekleştirmek için çabası içine girerler. Bu görevler, her üniversite için geçerlidir, ancak bazıları için yeterli değildir. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak da bazı üniversitelerimizin ayırıcı bir özelliği olacaktır.

Üniversitelerin üç asli görevi, aynı zamanda vazgeçilmez görevleri şunlardır:

Kaliteli kadrolar kurarak nitelikli öğrenci yetiştirmek, onları birer meslek sahibi yapmak,

Bilimsel araştırmalar yapmak, bilimlere katkıda bulunmak,

Çeşitli yollarla yayın ve faaliyet yapmak, bu yolla öğrencilerini, meslektaşlarını ve toplumu bilgilendirmek.

Bir konferans, bir panel veya sempozyum, katılımcısına göre pek çok

gencin yeni hayallerin peşine takılmasına yol açacaktır. Zaten bu toplantıların amacı da bu değil midir? Kim bilir kaçımız, “Filanın konuşmasından sonra hayata bakışım değişti.” itirafını iştirmedik.

Ancak bilimin önemli özelliklerinden biri olan hasbiliği, yani bir menfaat, bir karşılık beklemeden bilimsel araştırma yapmayı asla geriye atmaya çağız, aksi takdirde bilim amaç değil araç olacaktır. İnaniyorum ki bilim adamlarımız araştırmayı bir amaç olarak algılamaktadır.

Ülkemizin genç üniversitelerinden olan Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi, benim inancıma göre yukarıda sıraladığımız olumlu özellikleri taşıyan, Konyamıza olduğu kadar Türkiye'mize de genç beyinleri yetiştirecek bir üniversite olacaktır, olmalıdır da. Yıllarca süren alt yapı ve öğretim elemanı seçimi duyarlılığı bu inancımızı doğrular mahiyettedir. Hayal edilmesinden gerçekleşmesine kadar her gelişmesini adım adım izlediğim genç ama bir o kadar da köklü üniversitemizin, tarihine yakışır bir gelişim göstereceğine olan inancım tamdır.

Evet, Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesinin tarihi, kuruluş yasasının Resmi Gazete'de yayımlanmasından çok öncelere dayanmaktadır. Tarih kitaplarının tozlanmış sayfalarının altına gizlenmiş olan gerçeği dile getirerek, tarihimize sahip çıkmanın en güzel örneğini vermeye çalışalım.

Konyamız Selçuklular döneminde âdeta bir medreseler şehri idi. Medreseler devlet tarafından değil vakıflar aracılığıyla kurulur ve yönetilirdi. Burarlarda dönemin geçerli olan bilgileri öğretilir, gerekli olan insan gücü yetiştirilirdi. En eskileri 13. yüzyılın başlarına dayanan Konya medreseleri, İstanbul'un fethine kadar Anadolu'nun en önemli eğitim kurumlarıydı; bu özellik İstanbul medreselerinin açılmasından sonra da sürüp gitmiştir. Yani

Konya vaktiyde bir medreseler şehriydi.

Bugün tarihi ve anlamlı bir ad altında Türk bilim hayatına ilk adımını atan ve bir vakıf üniversitesi olan Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi, 1251 yılında Konyamızda kurulan Karatay Medresesinin adını taşımaktadır. O dönemin medreselerinin birer üniversite görevi üstlendiğini düşünürsek, âdeta Karatay Üniversitemizi 21. yüzyıla ayak uydurmuş bir devamı gibi algılayabiliriz. O hâlde Üniversitemizin yaşını 760 olarak kabul edebiliriz.

Konya'da Karatay Medresesinden önce de başka medreseler vardı:

İplikçi / Altunaba Medresesi: 1202 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin ileri gelenlerinden Abdullah oğlu Şemseddin Ebu Said Altunaba tarafından yaptırılmıştır. Mevlâna Caddesi üzerinde, İplikçi Camii'nin arkasında idi.

Hatuniye / Devlet Hatun Medresesi: 1229 yılında, Selçuklu hanedanından Ahmedü'l-Arus'un kızı Devlet Hatun (Raziye Hatun) tarafından yaptırılmıştır. Alâeddin Tepesi'nin doğusunda idi; bugün sadece bir minaresi kalmıştır.

Bugün ilk iki medrese yerinde yoktur. Fakat Karatay Medresesi ayakta-
dır. Kitabesinde yapım tarihi olarak 1251 tarihi yer almaktadır. Ancak kapağı ile mimari özelliğinden hareket ederek yapım tarihini 1230-1237 olarak değerlendiren bilginler de vardır. Alâeddin Tepesi'nin kuzeyinde ve saray kalıntısının karşısında yer almaktadır.

Karatay... Kara ve tay kelimelerinden oluşmaktadır. İlki güçlü anlamında olup ikincisi eş ve denk anlamını taşımaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin ileri gelenlerinden Emir Celâleddin Karatay tarafından yaptırıldığı için onun adını almıştır. 760 yıl önce yapılan Medrese, 1914 yılına kadar hizmet vermiştir. Medreseyi, Alâeddin Camii'ni yapan Muhammed

bin Havlane'l-Dımsıkî'nin yaptığı tahmin edilmektedir. 1936 ve 1955 yıllarında iki defa tamir edilen Medrese, sonuncu tamirinden sonra Çini Eserleri Müzesi olarak değerlendirilmiştir. Medrese, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Üniversitemizin sosyal ve kültürel faaliyetlerine açılmıştır.

Selçuklu ve Osmanlı medreseleri bilimin yanında sanat ve kültüre de destek vermişlerdir. Dönemi anlatan kitaplardan aktaracağımız şu kısa bilgi, Karatay Medresesinin açılışı konusunda bizleri aydınlatacaktır: Medrese'nin açılışında Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî de vardır; yanındaki ulu zat ise o gün Konya'ya gelen Şemsi Tebrizî'dir. Başkent Konya'nın bütün ileri gelenleri de orada hazır bulunmuşlardır.

Bu kısa bilgiden sonra o dönemle günümüz arasında bir karşılaştırma yapalım. Medreselerin bilim insanı kadrosu aşağıdaki gibidir: Müderrisler, müderrisler ve talebeler. Bunları; günümüzde öğretimciler (profesörler, doçentler), yardımcıları (yardımcı doçentler, araştırma görevlileri) ve öğrenciler olarak değerlendirebiliriz.

Üniversitelerin vazgeçilmez görevleri arasında her zaman yer alabilecek olan başka özellikler de vardır. Oralarında; fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür öğrenciler yetiştirilmelidir. Onlar, Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün de dediği gibi, yaşamakta olduğumuz çağdaş medeniyet seviyesinin üstünde yer alabilecek gençler olmalıdır. Onlar; ülkemizi daha iyiye, daha güzele ve daha yüceye ulaştıracak kuşaklar olacaktır.

Yepyeni bir anlayışla hayatımıza giren Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi elbette bu değerlere sahip çıkacak, başarıya ulaşma yolunda kendisinden beklenenleri fazlasıyla yerine getirecektir.

İnanıyorum ki, geçmişte birkaç bin

yıla dayanan üniversite geleneğinin Konya'daki bayrağını yükseltecek kurum Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi olacaktır.

İnanıyorum ki, bu Üniversitenin kuruluş düşüncesinden gerçekleşme aşamasına kadar yaşanan süreçte emeği geçenler, gelecekte saygıyla anılacaklardır.

İnanıyorum ki, bu bilim yuvasından mezun olacak ilk öğrenciler çocuklarına en güzel miras olarak Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesinin ilk diplomalarını bırakacaklardır.

Üniversitemiz hepimizin Karatay'ı, yani güçlü yol arkadaşı olacaktır. Buna inancım tamdır. Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyete uzanan bu kutsal yolda bayrağı en üst noktaya taşıyacaktır.

Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi bilim geleneğinin bayrağını başarıyla dalgalandırdığı sürece Konyamızdaki her güzellik ondan izler taşıyacaktır.

Böyle bir Üniversitenin kısa bir zaman dilimi içinde ayağa kalkmasında emeği geçen bütün ilgililere bir Konyalı olarak teşekkür ediyorum.

Anneler babalar doğru tercih yaptığınızı bilmelisiniz. Yoğun uygulamalı eğitimle mezun olacak öğrenciler iş bulmakta zorlanmayacaktır. Çünkü gelecek özel sektör ve sivil toplumundur. Sivil toplum girişimi... Üniversitemiz bunu en iyi yapacak kurum olacaktır.

Sevgili öğrenciler, Konyamız da yeni Üniversitesine kavuşmanın heyecanı içindedir. Benim heyecanım ise bu tarihten itibaren Üniversitenin ilk dersini verme şerefine nail olmuş olmaktır.

Hepinizi en derin sevgilerimle selamlıyor, Konya ticaret Odası Karatay Üniversitemize "Türk bilim dünyasına hoş geldiniz" diyorum.

Saygılarımla.

EDİRNE SAVUNMASINDA ESİR DÜŞEN KONYALI ASKERLER

Ahmet ÇELİK

Edirne 1829 ve 1878'de yılında Ruslar tarafından, 1912'de de Bulgarlar tarafından işgal edildi. 22 Eylül 1912'de Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan temsilcileri, Sofya'da toplanarak saldırıya yönelik bir ittifak anlaşması imzalandılar. Müttefikler, Ekim ayı ortalarında Osmanlı topraklarına saldırdılar.

9 Ekim 1912'de de Bulgarların Edirne saldırısı başladı. Edirne'yi müdafaa eden Şükrü Paşa her türlü yokluk ve yoksunluğa rağmen 155 gün düşmana karşı Edirne'yi savundu. Şehir, 26 Mart 1913'te Bulgarlara teslim edilmek zorunda kaldı.

Uzun ve kanlı bir mücadelenin ardından Edirne'yi ele geçiren Bulgar askerleri üç gün boyunca şehri yağma ve talan ettiler. Yerli Hıristiyan halkın bir kısmı da bu yağmaya katıldı.

Öyle ki Bulgar askerleri Edirne'deki Müslüman halkın evlerini yağma ettikten sonra kapılarına tebeşirlerle bir haç işareti çiziyorlar ve bununla arkadan gelen yağmacılara söz konusu evde ırza geçilecek kadın ve yağma edilecek mal kalmadığını haber veriyorlardı.

Halka vermiş oldukları zararlar yetinmeyen Bulgarlar, şehirdeki Osmanlı'yı simgeleyen kurum ve kuruluşlara da saldırdılar. Selimiye Camii'ne gelen Bulgar askerleri bu mabede hiçbir saygı göstermeden çamurlu postalları ile baskında bulunuyordu. Cami içerisindeki kütüphane de Bulgar baskınından nasibini aldı. Sultan Selim Kütüphanesi'ne giren Bulgarlar pek çok paha biçilemez eseri gasp ettiler. Bulgar askerleri bununla da yetinmemiş Edirne Merkez Vilayet Hapishanesi'ni bile yağmalamış ve burada bulunan bütün

defterleri ve kayıtları imha etmişlerdir.

Edirne'nin Bulgar işgali altına girmesinin ardından esir Türk askerleri Sarayı bölgesindeki yarımada'ya toplandı. Bu iki tarafı nehir olan bataklık zeminde bir ay süre ile aç ve çıplak bırakıldılar. Öyle ki, buradaki esir Türk askerleri hiç insanca bir muamele görmediği gibi açlık, sefalet ve hastalıklarla boğuşmak zorunda bırakıldılar. Esir Türk askerler açlıktan bulundukları yerdeki ağaçların kabukları yiyorlardı. Bu durum hem ölümleri hem de salgın hastalıkları ortaya çıkmasına sebep oldu.

Savaş başlamadan önce 53.000 civarında bir Türk kuvveti Edirne Kalesi'nde konuşlanmıştı. Harbin başlama tarihi olan 9 Ekim 1912'den Edirne'nin işgal edildiği gün olan 26 Mart 1913'e kadar geçen zamanda Türk tarafının toplam kaybı 13.000 kişiye ulaşmıştı. Ayrıca

Edirne'nin düşmesinden sonra da 28.500 kişi Bulgarlar tarafından tutsak edilerek esir kamplarına gönderildi. Bu süre içinde ise Bulgar Ordusu 2.364 ölü, 13.386 yaralı ve 827 kayıp vermiştir.

Edirne'nin Bulgarlarca işgal edilmesinin ardından vakit kaybetmeden esir edilen Türk askerlerinin üst düzey yetkilileri Bulgaristan'a gönderilmeye başlanmıştır. Edirne Mevki-i Müstahkem Komutanı Mehmed Şükrü Paşa, Edirne Kale Topçu Kumandanı İsmail Hakkı Paşa, Süvari Kumandanı Aziz Bey, Şükrü Paşa'nın nezdinde bulunan Erkân-ı Harb Reisi Fuad Bey, Erkân-ı Harb miralaylarından Ali Rıza Bey, Binbaşı Kazım (Karabekir) Bey, Yüzbaşı Remzi Bey (Yiğitgüden) ve Şükrü Paşa'nın yaveri Eyüp Bey'le birlikte pek çok Osmanlı subayı tren yoluyla Sofya'ya gönderildi.

Bu savunmada gösterdiği kahramanlık sebebiyle Şükrü Paşa'ya hayranlık ve saygı duyan Bulgar Kralı Çar Ferdinand, barış yapılana kadar Şükrü Paşa'yı bir esir gibi değil, misafir gibi ağırladı. 30 Mart 1913'te imzalanan Londra Barış Anlaşması ile, Türkiye-Bulgaristan sınırı Midye-Enez Hattı olarak belirlendi. Böylece Edirne, Bulgaristan'a terk edilmiş oldu.

Balkan Savaşı ve Edirne savunması Osmanlı Dönemi Konya başına nasıl yansımıştır? Bu konuya bir örnek *Babalık* gazetesinden... 7 Mayıs 1913 tarihli *Babalık* gazetesinde "Ber-hayat Edirne Askerlerimizden Haber" başlığı altında Ankara, Burdur, Eskişehir, Isparta, Afyonkarahisar ve Kütahya illeriyle

birlikte Edirne savunmasından sonra Bulgarlara esir düşmüş Konya il ve ilçelerine ait 25 askerin durumuyla ilgili bir haber yayımlanmıştır. Verilen habere göre Edirne savunmasında Bulgarlara esir düşmüş askerlerimizin Haskova'da bulunduğu ve durumlarının iyi olduğundan bahsedilmektedir.

30. Nizamiye Alayı'na mensup esirler tabibi Kolağası Hacı Hakkı Bey tarafından Konya Belediye Başkanı Hacı Ali Efendi'ye gönderilen bir mektuba dayandırılan haber metni şöyledir:

"Ber-hayat (hayattaki) Edirne Askerlerimizden

ادرنه ولايتی داخلنده قتل عامه اوغرمش دینداشلمش .

Haber:

Edirne Kalesi'nin sükûtundan (düşmesinden) sonra Bulgar hükümetince esir edilmiş ve Bulgaristan'a nakl ve sevk kılınmış olan askerlerimizden esamisi (isimleri) ber-vech-i züvvanın (aşağıda adı geçen şahısların) Haskova kasabasına gönderdikleri ve kendilerinin berhayat (hayatta) ve hâl-i istirahat (istirahat hâlinde) bulundukları 30. Nizamiye Alayı'na mensup esirler tabibi (doktoru) Kolağası Hacı Hakkı Bey tarafından (Konya) Belediye Reis-i muhteremi Hacı Ali Efendi'ye bit-tahrirat (yazı ile) bildirildiğinden aynen derc ediyoruz:

Konya'nın Sarnıç Mahallesi'nden Abdurrahman oğlu Ali,

Konya'nın Hacı Yusuf Mahallesi'nden Hacı Mehmed oğlu Kadir,

Beyşehir kazasından Manastır karyesinden Yoğu(r)tcu oğlu Durmuş,

Beyşehir kazasından Fasıllar karyesinden Torun oğlu Alime'nin Mehmed Çavuş,

Ilgın kazasından Derib karyesinden Çiftliközü karyesinden Süleyman oğlu İsmail,

Ilgın kazasından Geçid karyesinden Yubyin Süleyman,

Kadınhanı nahiyesinin Lâdik karyesinden Mevlüd oğlu Mustafa,

Kadınhanı nahiyesinin Şahviranlı Mahallesi'nden Hüseyin oğlu Mehmed,

Hatunsaray nahiyesinin Akviran karyesinden Esil oğlu Mehmet'in Mahmut Onbaşı,

Akviran karyesinden Sarı Mehmed'in Kadir'in Ahmet,

Çukurçimen karyesinden Ali Çavuş oğlu Osman,

Bozkır kazasından Gizlevi karyesinden Mevlüd oğlu Hasan,

Bozkır kazasından Sacı karyesinden Raşid oğlu Recep Çavuş,

Bozkır kazasının Belviran nahiyesinden Sarıoğlan Boyalı karyesinden Ali oğlu İsmail Onbaşı,

Aliyyün (?) karyesinden Hacı Ahmet oğlu Mustafa,

Mehmet Ali karyesinden Hacı Veli oğlu Abdullah,

Elmalık karyesinden Mustafa oğlu Halil İbrahim,

Karasınır karyesinden Mehmed oğlu Ramazan,

Apa karyesinden Hüseyin Çavuş oğlu Bekir,

Karasınır karyesinden İbrahim oğlu İsmail,

Kızören karyesinden Ömer oğlu İsmail,

Yağlıhüyük karyesinden Osman bin Hasan,

Belviran karyesinden Kızılözlü Mehmet oğlu Ali,

Akşehir'in Eleviriz karyesinden İsa oğlu Hasan,

Seydişehir kazası Çalmanda karyesinden Mustafa oğlu Mehmet,

Karaman kazası Aladağ nahiyesinden Kırbaş karyesinden Gül Mustafa oğlu Hasan'ın İbrahim Çavuş,

Karaman kazasının Bozgöz karyesinden Hayta Abdullah'ın oğlu Seyyid Onbaşı,

Ermenek kazasında Mihat karyesinden Hampat oğlu Süleyman

Turcular karyesinden Evliya oğlu Evliya,

Karkara karyesinden fakir oğlu İbrahim'in Mehmet Ali,

Görmeli karyesinden Koca İbrahim oğlu Mehmed,

Kişipar Mahallesinde Leşci Hacı Ali oğlu Hilmi,

Altuntaş aşiretinden Hakkı oğlu Deriş (?)

İlemus karyesinden Hacı Bekir oğlu

Mehmed b. İbrahim..."

Haberin devamındaki esir asker listesi uzayıp gitmektedir...

Peki, bu askerlere ne oldu? Acaba esir askerlerimiz memleketlerine dönebildiler mi? Onlardan hatıralar nakledecek ve ya tanıyacak bir kimse var mıdır? Şimdilik bilmiyoruz.

Ama Balkan Savaşı neticesinde Osmanlı Devleti'nden elde ettikleri toprakları paylaşamayan Balkan Devletleri, bu kez kendi aralarında savaşılmaya başladılar. Bulgaristan, bir süre sonra Romanya ve Sırbistan'ın saldırısına uğradı. Osmanlı Devleti de bundan yararlanarak Edirne'yi geri almak için harekete geçti ve Bolayır ordusunun Edirne'ye girmesi kararlaştırıldı. 19 Temmuz 1913'te ordunun Lüleburgaz'a girdiği haberi Edirne'ye ulaştığında, Bulgar makamları şehri bir gün içinde boşalttılar. Şehri terk etmeden önce de bütün hapishaneleri açmış, tahıl ambarlarını ateşe vermiş ve Karaağaç'taki tren istasyonunu da yakmışlardı. Ama 20 Temmuz günü geldiğinde Türklerin hâlâ şehre girmemiş olmaları büyük bir şaşkınlığa sebep oldu. Çünkü Osmanlı ordusu Edirne'ye ancak 23 Temmuz'da girecekti. Bunun sebeplerinden biri İttihat ve Terakki

Cemiyeti'nin, Edirne'nin geri alınmasını Meşrutiyetin ilanının 5. yılına denk getirerek bunu bir propaganda malzemesi yapmak istemesiydi. 29 Eylül 1913'te Bulgaristan'la imzalanan İstanbul Anlaşmasıyla da fiili durum resmiyet kazanmış oldu.

Kaynaklar:

Güney Dinç, *Mehmed Nail Bey'in Derlediği Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)*, İstanbul 2008.

NTV Tarih, Temmuz 2009, s. 65.

AHMED REFİK (ALTINAY)'IN KALEMİNDEN SULTAN II. ABDULHAMİD'İN CENAZE MERASİMİ

Abdullah AYDOĞMUŞ

Ahmet Refik İstanbul'da Beşiktaş'ta doğdu (1880 veya 1881). Babası, Sultan Abdülaziz'in vekilharcı Ürgüplü Ahmet Ağa'dır. Ahmet Refik ilk öğrenimini Beşiktaş'taki Vişnezade Mektebi'nde yaptı. Daha sonra askeri rüştiyeyi ve Kuleli İdadisi'ni bitirdi. 1898'de Mekteb-i Harbiye'den birincilikle mezun oldu. Uzun yıllar askeri okullarda coğrafya ve Fransızca hocalığı yaptı. 1907'de yüzbaşılığa yükseldi, ertesi yıl Harp Okulu tarih öğretmenliğine getirildi. 1909'da kurulan Tarih-i Osmani Encümeni'ne üye olan Ahmet Refik, 1913'te bir süre bazı medreselerde tarih muallimliği yaptı. 1925'te Abdurrahman Şeref Bey'in ölümü ile boşalan Türk Tarih Encümeni başkanlığına getirildi. Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri ile Millî Mecmua ve Hayat Mecmuası'nda yazılar kaleme aldı. Hayatının son yıllarını Büyükkada'daki evinde geçirdi. 10 Ekim 1937'de öldü ve Büyükkada'ya defnedildi(1).

Tarih alanındaki çalışmaları Osmanlı Devleti ağırlıklı olsa da ilgisini çok çeşitli sahalara yönelterek, Osmanlı tarihiyle alakalı pek çok olay ya da kişiye dair sayısı yüzleri bulan dergi ve gazete yazısını ve 150'yi aşan kitabı elli küsur yıllık bir ömre sığdırmayı başarmıştır.

mıştır.

Ahmet Refik, bizde eski tarihçiliğin son, modern tarihçiliğin ilk, popüler tarihçiliğin ise en iyi temsilcisidir. İlmi mahiyetteki makalelerini Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası, Türk Tarih Encümeni Mecmuası, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası ve Türkiyat Mecmuası'nda neşreden Ahmet Refik, tarihi konuları halkın seviyesine indirirken gerçeği tahrif etmemeğe büyük gayret göstermiştir(2).

Ahmet Refik'in son vakanüvislerden Abdurrahman Şeref Bey ile birlikte 1918 yılında yayınladıkları

Ahmet Refik Altınay

(1) Abdülkadir Özcan, "Ahmet Refik Altınay", Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, II, İstanbul, 1989, s. 120.

(2) "Altınay, Ahmet Refik", Meydan Larousse Ansiklopedisi, I, İstanbul 1990, s. 384.

Tarihi Vesikalar Sultan Abdulhamid'e Dair isimli beraber neşrettikleri bir eserleri vardır. Eserin ilk bölümünde Abdurrahman Şeref Bey'in Sultan Abdulhamid Sani: Suret-i Hali isimli makalesi ikinci bölümde ise Ahmet Refik Bey'in Sultan Abdulhamid-i Sani'nin Naaşı Önünde adlı makalesi bulunmaktadır.

Osmanlı padişahları arasında hakkında en fazla yazılıp çizilen isimlerden birisi kuşkusuz Sultan Abdulhamid'dir. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olması Osmanlı'nın buhranlı döneminde önemli roller üstlenmesi eğitim politikalarından sağlığa ulaşımdan imar faaliyetlerine kadar bir çok yeniliği gerçekleştirmesi büyük devletlerle ortaya koyduğu mücadele bir çok yazara konu olmuştur.

Ahmet Refik Bey'in makalesi bunlardan hiçbiri ile ilgili değildir. Sekiz sayfalık makalesinde Sultan Abdulhamid'in 10 Şubat 1918 günü vefatından sonra cenazenin toprağa verilmesine kadarki süreci aktarmıştır. Tarihi bir anı kendi üslubunu kullanarak bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. Cenaze merasimi sırasındaki üzüntüyü tasvir etmiş üç kıtanın bu son hükümdarının son anlarına şahitlik etmiştir. Ahmet Refik Bey'in makalesinin bir bölümünü aşağıya aktarıyoruz.

Sultan Abdulhamid-i Sani'nin Naaşı Önünde

Hakan-ı sabık irtihal etmiş. Bu havadis ilk defa gazetelerden öğre-nildi. Boğaz güneşin parlak ziyaları altında kalıyordu. Beylerbeyi Sarayı uzaktan mavilerin içinde görünüyordu. Otuz dört sene müddet Osmanlı tahtını işgal eden Sultan Abdulhamid-i Sani birkaç saat

sonra, güzel İstanbul'un toprakları altına gömülecekti. Sultan Abdulhamid'in cenazesi Beylerbeyi Sarayı'ndan Topkapı Sarayı'na getirilecekti. Orada yıkanacak, ve saat dokuzda, Sultan Mahmut türbesine gömülecekti. Topkapı Sarayı'na gittim. Orta Kapı önünde elinde tüfek tek bir nöbetçi bekliyor, Babüssade önündeki Akağalar gelenleri karşılıyordu. Kubbealtı harap ve metruk, ihtişamlı devirlerin hatıratıyla, asırların vakalarına acı acı gülüyor gibiydi. Güneşin ziyası servilerden süzülüyor, çimenler üzerine dökülüyordu. Bir iki hademe ellerinde tırmıklar, şubatın kızıl güneşi altında yeşeren çimenler üzerinden, sararmış yapırları topluyorlardı.

Sultan III. Ahmet kütüphanesi önünden geçtim. Siyah esvaplı bir hademe lâle bahçesi tarafından hızla koştu. Cenaze geliyordu. Saray-ı Birun'a doğru ilerledim. Ufak bir kafile parkın kumlu yokuşunu ağır ağır çıkıyordu. Rıhtıma büyük bir istimbob yanaşmış, sarı bacasından dumanlar yükseliyordu. Bu manzara pek hazindi. Uzakta Hamidiye Camiinin narin ve beyaz binası, Yıldız'ın ağaçlık caddesi, sarayın çıplak ağaçlar arasından görünen müsel sel damları mebhüd ve sakitti. Siyahlar giyinmiş bir kafilenin başları üzerinde beyaz bir çarşaf koyu bir şal yeni bir sedye görölüyordu. Sultan Abdulhamid tahta bir sedye üzerinde, yatağının içinde biruh yatmıştı. Kalın sarı çizgili yatak çarşafı sedyenin kenarlarına doğru sarkıyordu, üzerine turuncu ve yeşil nakışlı kıymetli koyu bir şal örtülmüştü. Rüzgar vurdukça şal kalkıyor, altında zayıf bir vücudun ufak bir başın kabartısı görölüyordu. Cenazenin önünde Beylerbeyi Sarayı'nın

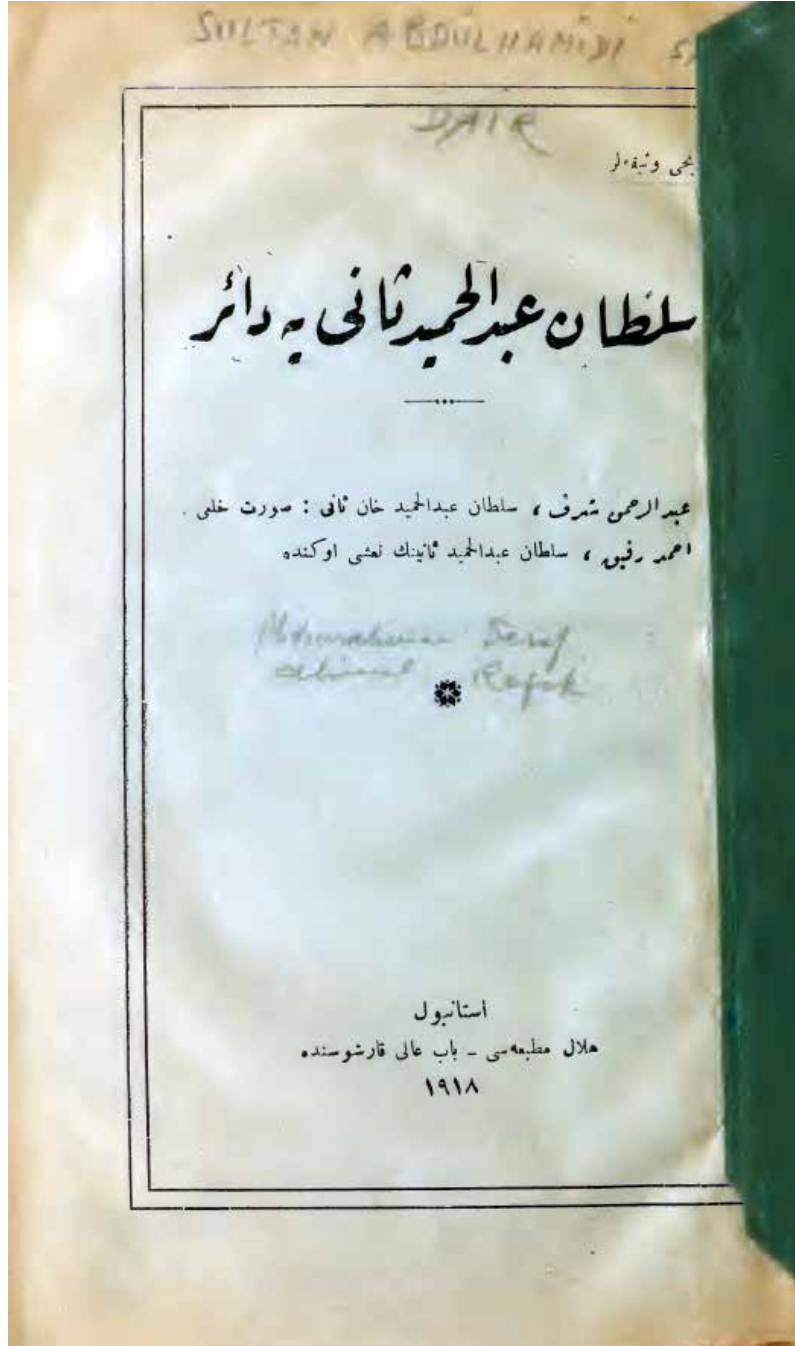
muhafızı, yanlarında iki sıra asker, sedyenin etrafında Enderun-u Hümayun ağaları saray erkanı ağır ağır yürüyorlardı. Sedyel üstünde taşınıyordu. Arkada Şehzade Selim Efendi, damat paşalar mahzun ve müteessir ilerliyorlardı. Hademelerden biri elinde bir fes taşıyordu. Fesin üzerine beyaz bir mendil örtülmüştü. Bu Sultan Abdulhamid-i Sani'nin fesi idi. Bütün simalar müteessirdi. Uzakta bir bahçıvan elinde bir çapa, melül tazarrularını dikmiş, bakıyordu. Etrafta cesedi taşıyanların kumlar üzerinde ayak seslerinden başka bir şey işitilmiyordu. Deniz sakin ve dalgasızdı. Sarayın önünde Bizans'ın ebedi yadigarı yüksek sütunlar güneşin ziyalarıyla parlıyordu.

Cenaze lâle bahçesi önünden geçirildi. Hırka-ı Saadet'in yeşil ve yaldızlı kapısı önüne getirildi. Kapı açılmıştı. El üzerinde içeri girdi. Şehzadeler ve damat paşalar Mecidiye Kasrı'nda, cenazeye refakat edenler dışarıda kaldılar. Kapı kapandı, içeriye Hırka-ı Saadet erkânından başkası giremedi.

Ne münevver, ne ulvi, ne ihtişamlı bir daireydi! Burası Osmanlı hanedanlığının hilafet namına inşa eylediği en bedii en parlak bir mekandı. Duvarları mavi ve yeşil çiniler altın yaldızlı levhalarla müzeyyendi.

Sultan Selim'in halefleri ruhlarını bu mukaddes mahalde teselli ederler, ordularının zaferleri için burada dua ederler, Hırka-ı Saadet önünde göz yaşları dökerlerdi. Duvarların rengarenk çinileri, kıymetli yazıları, göz kamaştırıyordu.

Hacet penceresi önündeki hasırlar kısmen kaldırılmıştı. Karşıda geniş buzlu camlar Haliç'in görünmesine mani oluyordu. İki yeşil

kerevet üzerinde, serviden altı kol- lu ufak bir tabut hasırların kalktığı taşlık üzerinde, ufak bir teneşir gör- rülüyordu. Sultan Abdulhamit ruhsuz teneşir üzerine yatırılmıştı. Hacet penceresinin yaldızlı par- maklıkları önünde müteessirane durdum. Tabutun ilerisinde, En-

derun erkanı ellerini hürmetle kavuşturmuşlar, hizmete hazır bekliyorlardı. Teneşirin etrafında ikisi yeşil, ikisi beyaz sarıklı, dört hoca, ellerinde sarı lifler, misk sabunları, dindarane bir ihtiramla naaşı yıkıyorlardı. Sultan Abdulhamid'in beline doğru beyaz ve yeni bir kefen örtülmüştü. Göğsünden yukarısı ve dizlerinden aşağısı açıktı idi. Vücudunda uzun bir hastalığın zafı görülmüyordu. Renginde ölüm sarılığı, korkunç bir sarılık yoktu. Boyu ufak, saç ve sakalı ağarmıştı. Sakalı nurlu çehresine nispetle uzunca idi. Gözleri kapanmış, çukura batmıştı. Uzun ve siyah kaşlarının vaziyetinde melal ve teessür vardı. Saçları altına doğru biraz dökülmüştü. Sakalı bembeyaz, uçlarına doğru sararmıştı. Yüzünde ihtiyarlık alameti yoktu. Boynu incelmış, omuz kemikleri dışarı fırlamıştı. En zayıf yerleri göğsü idi.

Göğüs kemikleri görülmüyordu. Bacakları beyaz ve ince ayakları ufaktı. Kolları bitap iki tarafa düşmüş, ayaklarının parmakları açılmıştı. Vücudunun sağ tarafı bembeyazdı, sol tarafında ve arkasında kırmızılıklar görülmüyordu. Heyet-i umumiyesi sevimliydi. Beyaz bir vücut yıkandıkça güzelleşen bir naaş, yeni bir teneşir üzerinde, yıkayanların ellerine tabi, uzanmış yatıyordu. Naaşın karşısında ellerinde gümüş buhurdanlar, ağalar duruyordu. Bütün simalarda tevekkül alametleri görülmüyordu. Hırka-ı Saadet dairesi tarihi bir gün yaşıyordu. O gün vaka ile dolu uzun bir saltanat devresinin son sayfası kapanacaktı. Bütün tazarrular Sultan Abdulhamid'in teneşir üzerinde yatan kapalı gözlerine dikilmişti. Naaşa sıcak sular döküldükçe beyaz bir duman yükseliyordu. Etrafta bir sükun hüküm sürüyordu.

Sultan Abdulhamid'in cenaze alayı.

Hizmet için girip çıkanların, hasırlar üzerinde, ayak seslerinden başka bir ses işitilmiyordu. Ayak ucunda direğin yanında damatlardan iki zat, ellerini kavuşturmuşlar, gözleri naaşa dikilmiş müteessirane ağlıyorlardı.

Dışarıda, tabiatın bütün güzellikleri hissediliyordu. Haliç'in suları umulmaz bir şubat güneşinin renkleri altında parlıyordu. Yıkamabıtmıştı. Sultan Abdulhamid'in, teneşir üzerinde kapanmış gözleri, ağarmış saçları ile tabi yatışı kalplerde intibah hisleri peyda ediyordu. Bazen başı birden bire kayıyor, yanlarına düşen kollarıyla, masum, biçare bir insan vaziyeti alıyor, ak sakalıyla boynu garibane bükülüyordu. Sultan Abdulhamid-i Sani'nin bu pek tabi akıbeti hiçbir kuvvetin payidar olamayacağına kat'i bir delildi.

Nihayet naaşın yıkanması bitti. Sarı ipek havlularla kurulandı, tabut yere indirildi, teneşir tabutun yanına getirildi. İçine kefenler serildi, Sultan Abdulhamid'in naaşı hürmetle tabuta indirildi.

Sultan Abdulhamid son dakikalarına kadar kendini kaybetmemişti. Hatta vasiyet etmişti: Göğsüne ahdname duası konacak, yüzüne siyah Kabe örtüsü örtülecekti. Bu vasiyet harfiyen icra edildi.

Kefen bağlandı, tabut kapandı. Sedef kakmalı asırlar görmüş bir saatin ağır tınları Hırka-ı Saadet dairesinin ulviyeti içinde aks etti, tabutun teçhizine başlanılmıştı. Üzerine bir yatak çarşafı, daha üstüne sırma işlemeli al bir örtü konuldu. Ayak ucuna laciverde yakın çiçekli bir kumaş sarıldı. En üstüne Kabe örtüleri kıymetli taşlarla müzeyyen kemerler konuldu. Başına

ve kollarına şallar sarıldı. Baş tarafa sarılan yeşil atlas üzerine kırmızı bir fes konuldu. Naaşı yıkanırken, çıplak bir tabut, tahta bir teneşir, Hırka-ı Saadet dairesinin gözler kamaştıran renkleri ve yıldızlarıyla tezat teşkil ediyordu. Şimdi Sultan Abdulhamid'in, ipler, şallar, kıymetli taşlarla müzeyyen tabutu dairesinin ihtişam ve ulviyetine de tevafuk etmişti.

Arzuhane önünden bir ayak sesi işitildi. Damat paşalardan muhterem bir zat, müteessirane adımlarla ilerledi. Hırka-ı Saadet dairesinin köşesinde melül ve mahzun durdu. Ellerini açtı, gözleri tabuta müteveccih kısa bir dua etti, samimi bir hıçkırık müzeyyen kubbelerde akisler bıraktı.

Saat dokuz. Hırka-ı Saadet kapısının önünde sırmalı üniformalar kalpaklar ve şapkalarıyla sefirler ve zabitler bekliyorlardı. Ecnebler bu muazzam daireyi merak ve hayretle seyrediyorlardı. Ulema arkalarında geniş kollu göğsü sırmalarla yeşil ve mor libaslar, sarıklarında sırmalar, hürmetle istikbal ediliyordu. Kalabalık gittikçe artıyordu. Veliht-ı saltanat, şehzadeler üniformalarıyla gelmişlerdi.

Hırka-ı Saadet dairesinin kapısı birdenbire açıldı. Bütün tazarrular kapıya çevrildi, kalabalık etrafa doğru birikti. Kapının iki tarafı doldu. Herkes cenazeyi görmek istiyordu. Nihayet elmaslı kemerler, sırmalı Kabe örtüleri, al atlaslarla müzeyyen tabut, kırmızı fesi ile, parmaklar üzerinde dışarı çıktı. Erkan-ı devlet, zabitler, Sultan Abdulhamid cenazesi huzurundaydılar. Tabut Hırka-ı Saadet dairesi önüne yüksek bir mevkie konuldu. Hamidiye Camiinin kürsü şeyhi, sırmalı yeşil esvabı, göğsünde nişa-

nıyla taşın üstüne çıktı.

Etrafına bakınarak sordu: -Merhumu nasıl bilirsiniz?

Hazin müteessir bir çok ses ser-viler arasında aks etti: -İyi biliriz.

Kısa bir Fatiha bu merasime de nihayet verdi. Tabut kaldırıldı. Sultan III. Ahmet kütüphanesinin arz odasının sağından ağır ağır geçti, Babussade önüne geldi, cenaze namazı burada kılındı.

Alay burada tertip edilecekti. Şehzadegan, ayan, mebusan, erkan-ı devlet, süfera, umera, saray ağvatu hep buraya toplanmışlardı. Arada sırada teşrifat memurlarının sırmalı esvaplarıyla ellerinde beyaz bir kağıt: -Ayan, mebusan, rical-i ilmiye, ümera... diye çağırdıkları işitiliyordu. Nihayet alay tertip edildi. Servilerin önüne hademe-i şahane zabitan ve efradı dizilmişlerdi. Piyade efradı, silahlarını omuzlarına asmışlar, kemal-i süku-netle yürüyorlardı. Tabutun önün-de dedeler, Şazili dergahı dervişleri gidiyordu. Tabutu taşıyanlar Enderun-u Hümayun ağaları ve saray erkanydı.

Cenaze Bab-ı Hümayun'dan çıktı. Sokaklar insandan görülmüyordu. Ayasofya önünden Sultan Mahmut türbesine kadar caddeye iki sıra asker dizilmişti. Ağaçlar, evler, pencereler, damlar kadınla çocukla dolmuştu. Tramvaylar durmuştu. Tabut acıklı ve müteessir dualarla ve tekbirlerle ilerliyordu. Cenazeyi görenler müteessir oluyorlardı. Evlerin pencereleri kadınlarla doluydu. Bir hanım hıçkırıklarını zapt edemiyor, mendili gözlerinde başını duvara yaslamış, ağlıyordu. Hassas kalpler bu hazin merasime bu elim feryatlara bu dini ihtişama karşı gözlerinin yaşardığını hissediyordu. Otuz dört sene hilafet makamını işgal eden Osmanlı padişahının son merasimi hürmetle ifâ ediliyordu.

Allah Allah nidalarıyla tabut türbe kapısından içeri girdi. Sultan Abdulhamid hürmet ile kabre indirildi. Osmanlı tarihinin otuz dört senelik safhası hazin bir surette hitama erdi.

Büyükada 15 Şubat 1918

Aczimin Giryesi

Sultan Veled için...

Bugün dergâhta, bargâhta üflüyorsak "nây"ı
İcra ediyorsak yedi kıtada "semâ"yı
Bunları hep oğul Sultan Veled'e borçluyuz
Hatta törenlerle anıyorsak Mevlanâ'yı...

Ahmet Sevgi